

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΓΡΑΦΟΙ¹

Κυρίαί καὶ κύριοι,

Βασιλεύοντος ἐν Γαλλίᾳ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ', ἡ Ἑνετικὴ Δημοκρατία ἀπεφάσισε ν' ἀποστείλῃ εἰς Βερσαλλίας Ἑνετὸν εὐπατρίδην, πρὸς διεξαγωγὴν διπλωματικῆς τιнос ἐντολῆς. Ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ αὐλικοὶ ἐπεδαψίλευσαν ἐναμίλλως παντός εἶδους φιλοφρονήσεις εἰς τὸν ξένον πρεσβευτὴν. Μίαν ἡμέραν ὁ ἴδιος ὁ βασιλεὺς, ἐπιδεικνύων εἰς αὐτὸν τοὺς ἀπεράντους καὶ συμφύτους κήπους τῶν Ἀνακτόρων, ὑπὸ τὴν μυστηριώδη σκιάν τῶν ὁποίων πολυλάκις ἔκρυψε τὰς ἀνθρώπινους ἀδυναμίας του τὸ βασιλικὸν μεγαλεῖον, ἠρώτησε τὸν Ἑνετὸν μεγίστην, τί ἐκ τῆς μαγευτικῆς ἐκείνης διαμονῆς ἐκίνε περισσότερον τὸν θαυμασμόν του.

Ὁ διπλωμάτης προσεκλίθη βαθέως ἐνώπιον τοῦ «Βασιλέως Ἠλίου» καὶ ἀπεκρίθη:

— Ὅτι ἐγὼ εὐρίσκομαι ἐδῶ, Μεγαλειότατε.

Ὁμολογῶ, ὅτι αἰσθημα ἀνάλογον ἐκπλήξεως, μετέχον ὅμως πολὺ καὶ φόβου, μοῦ ἐμπνέει ἡ ἀποψινὴ παρουσία μου ἐπὶ τοῦ βήματος τούτου, ἂν δ' ἐγνώριζα ὅτι τὸ ἀκροατήριόν μου δὲν ἦτο διατεθειμένον ὅπως ὅλα τὰ ἀκροατήρια τοῦ κόσμου, ἐκ καλῆς ἀνατροφῆς καὶ ἐκ συνηθείας πρὸς τὰ ἀπρόοπτα ἢ καὶ... προβλεπόμενα δυστυχήματα τῶν δημοσίων διαλέξεων, νὰ μὲ ἀνεχθῇ — καὶ τίς οἶδε! — ἴσως καὶ νὰ μὲ ἐπιδοκιμάσῃ, τὸ θάρρος μου θὰ ὑπεχώρει τὴν τελευταίαν στιγμὴν. Ὅπωςδὴποτε ἀπεδύθην εἰς τὸν ἀγῶνα — καὶ ἡ εὐμένειά σας ἄς μὴ ἐγκαταλείψῃ τὴν τόλμην μου.

Κυρίαί καὶ κύριοι,

Ἐκ τοῦ τίτλου τοῦ ἀναγνώσματός μου θὰ εἴσθε προδιατεθειμένοι περὶ τοῦ θέματος τῆς ὁμιλίας μου. Δὲν θέλω ν' ἀρχίσω μὲ προγράμμα. Καλῶς γνωρίζετε, ὅτι τὰ προγράμματα ἐκδίδονται διὰ ν' ἀθετοῦνται. Ἀλλ' ὀφείλω νὰ σᾶς προειδοποιήσω ποῖον ἀκριβῶς θὰ εἴνε τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον θὰ προσπαθῇσω νὰ πραγματευθῶ μεθ' ὑμῶν ἀπόψε. Δὲν θ' ἀποπειραθῶ νὰ σᾶς διδάξω τίποτε νέον. Πολὺ δ' ὀλιγώτερον νὰ σᾶς διδάξω. Σᾶς καλῶ εἰς ἀπλὴν συνδιάλεξιν περὶ ἐφημεριδογραφίας, ὅπως ἔχει σήμερον, ὅπως δρᾷ καὶ ἐπιδρᾷ, ὅπως λειτουργεῖ καὶ κινεῖται. Εὐαρεστηθῆτε νὰ μὲ ἀκολουθήσετε χωρὶς πολλοὺς δισταγμούς. Θὰ δοκιμάσω νὰ φανῶ μᾶλλον εὐάρεστος ἢ ὠφέλιμος — ἐκτός ἐὰν ἔχω τὸ ἀτύχημα νὰ εἶμαι συγχρόνως ἀνισαρὸς καὶ ἀνωφελὴς...

Ἡ ἐφημεριδογραφία εἶνε σύγχρονος πρὸς τὸν πολιτισμένον ἄνθρωπον. Ἀν ἐπὶ οὐδενὸς φύλλου... συ-

κῆς ἐγράφη ἡ συνομιλία τῆς Εὐας πρὸς τὸν ὄριν, τὸ ὑπέρτατον αὐτὸ interview, τὸ ὁποῖον μετὰ παρέλευσιν τόσων χιλιάδων ἐτῶν βαρύνει ἀκόμη ἐπὶ τῶν τυχῶν τῆς ἀνθρωπότητος — ἐὰν ἡ ἀδελφοκτονία τοῦ Κᾶν δὲν ἀπετέλεσε τὸ θέμα κανενὸς ἄρθρου ἐφημερίδος ἀντιπολιτευομένης τὴν πρώτην τοῦ κόσμου κυβέρνησιν — ἂν ἡ μέθη τοῦ γηραιοῦ Νῶε δὲν περιεσώθη μυθογραφικῶς ἀντιγεγραμμένη ἐκ τοῦ ἀστυνομικοῦ δελτίου τῆς ἐποχῆς — ἀλλ' ἡ ἀρχαία ἀθηναϊκὴ ἀγορὰ καὶ οἱ διατρέχοντες αὐτὴν νεολόγοι, τί ἄλλο εἶνε ἢ αἱ πρῶται ἐφημερίδες; Ἐφημερίδες ἄλλοι, περὶ πάντων ὁμιλοῦσαι, τὰ πάντα κρίνουσαι καὶ ἐπικρίνουσαι, πρὸ πάντων δὲ τὰ πάντα διαδίδουσαι;

Περὶεσώθησαν καὶ μέχρις ἡμῶν οἱ περιέργοι οὗτοι τύποι, τοὺς ὁποίους, ἄνδρας, συναντῶμεν εἰς τὰ καφενεῖα, γυναῖκας, εἰς τὰς αἰθούσας. Τοὺς γνωρίζετε καὶ τὰς γνωρίζετε. Τοὺς βλέπετε πυρετωδῶς σπεύδοντας πρὸς τὸ μέρος, ὅπου πρόκειται νὰ εὕρουν πρόχειρον καὶ πρόθυμον ἀκροατήριον. Φέρουν μεθ' ἑαυτῶν τὴν εἰδήσιν τῆς ἡμέρας, τὸ σκάνδαλον τῆς ὥρας, τὴν κακολογίαν τῆς στιγμῆς. Τὰ εἰσεύρουν ὅλα. Δὲν τοὺς διαφύγει τίποτε. Πότε πίπτει ἡ κυβέρνησις. Ποῖαι εἶνε αἱ σχέσεις τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν πρωθυπουργόν. Ποῖος ἠραβωνίσθη χθὲς τὸ βράδυ. Ποῖος ὑπανδρεύεται αὐρίον. Τί διαζύγιον ἐπικεῖται. Ποῖοι θὰ εἶνε κεκλημένοι εἰς τὸν χορὸν τῆς τάδε πρεσβείας. Τί θὰ παίξουν εἰς τὸ θέατρον. Τελεσθέντα γεγονότα σπανίως καταδέχονται ν' ἀναγγεῖλουν. Εἶνε τόσον πεζὴ ἡ πραγματικότης — καὶ ἡ φαντασία τόσον ἐξωραίζει τὸ μέλλον!... Ποσάκις, ὅταν τὴν δημοσιογραφικὴν μου εὐμηχανίαν βασιανίζῃ ἡ ἀδυσώπητος ἀνάγκη τῆς ὕλης καὶ ἡ κεφαλὴ δὲν εἶνε τόσον γόνιμος, ὅσον ἐπιβάλλουν αἱ ἀκόρεστοι ἀπαιτήσεις τοῦ χώρου, ποσάκις δὲν ὠνειροπόλησα τοὺς πολυτίμους τούτους συνεργάτας καὶ πρὸ πάντων τὰς πολυτίμους αὐτὰς συνεργάτιδας, οἱ ὁποῖοι ἀθροίζοντες ἐπιμελῶς εἰς ἓν σύνολον τὰς φήμας τῆς ἡμέρας μὲ κᾶποιαν τάξιν καὶ ἀρμονίαν θ' ἀπῆρτιζαν τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον, τὸ ζωηρότερον, τὸ ἐπιζητούτερον ἄρθρον ἐφημερίδος!...

Ἀνάγκη ὅμως νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι οἱ τύποι οὗτοι, οἱ διὰ μέσου τῶν αἰῶνων περισωθέντες δὲν ἔχουν πλέον τὴν σημασίαν τῆς ἄλλοτε. Ὅταν δὲν ὑπῆρχον ἐφημερίδες, οἱ ἀδύλεσχοι κηρῆνες τῆς ἀγορᾶς, οἱ τόσον ὁμοιάζοντες μὲ τοὺς ἡμιαέργους θαμῶνας τῆς πάλαι ὥραίας Ἑλλάδος καὶ τῶν Χαιτείων, ἦσαν τὸ πᾶν. Ἦγον καὶ ἔφερον τὴν κοινὴν γνώμην, ἀναλόγως τῶν εἰδήσεων τὰς ὁποίας ἐμάνθαναν ἢ ἐπλατταν — ἀπαράλλακτα ὅπως αἱ σημεριναὶ ἐφημερίδες. Ὅλος ὁ κόσμος ἦτο ἐξηρητημένος ἀπὸ τὰ χεῖλη των. Ἐπεριμένοντο νὰ ἐξέλθουν τῶν οἰκιῶν των, ὅπως τώρα αἱ ἐφημερίδες νὰ ἐκδοθῶν. Ἐπερικυκλοῦντο ὑπὸ τῶν περιέργων, ὅπως σήμερον εἰς ἡμέρας πολιτικῶν κρίσεων, ἢ ἐκτάκτων γεγονότων, γίνονται ἀνάρπαστα τὰ δημοσιογραφικὰ φύλλα. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας οἱ καινολόγοι τῶν αἰθουσῶν καὶ τῶν καφενείων ἂν δὲν ἐπαναλαμβάνουν, μεγαλοποιούντες, ἐκτείνοντες καὶ συμπληροῦντες, ὅ,τι ἀνέγνωσαν εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς ἡμέρας, δὲν κἀμουν παρὰ

¹ Δημοσίᾳ δι᾿ ἄλλεῖς γενομένη ἐν τῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ Παρισσῶ.

νὰ ἐκδίδουν ὀλίγον ἐνωρίτερα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πληρέστερα καὶ καλλίτερα θὰ ἀναγνώσετε εἰς αὐτὰς τὴν ἐπιούσαν. Ἡ ἐφημεριδογραφία κατήντησε πλέον τόσον πολυλόγος, μικρολόγος καὶ κακολόγος — ὥστε οἱ προφορικοὶ οὗτοι φορεῖς τῆς πολυλογίας, τῆς μικρολογίας καὶ τῆς κακολογίας κατέστησαν σχεδὸν περιττοί . . .

Εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἀθηναϊκῆς ἀγορᾶς ἄλλως οἱ ἀπλοὶ καὶ ἄσημοι αὐτοὶ διαφορογράφοι ἐπλαισιῖουν καὶ περιέβαλλον εἰκόνα, τῆς ὁποίας τὸ βάθος ἀπετέλουν δημηγορίαι τοῦ Περικλέους, φιλοσοφικαὶ διαλέξεις τοῦ Σωκράτους, εὐφυολογίαι τοῦ Ἀριστοφάνους, ἀποφθέγματα τοῦ Διογένους καὶ ἐπὶ πᾶσι πολεμικὰ ἄρθρα τοῦ Δημοσθένους . . . Τί ἐφημερίδα θὰ ἔκαμνεν ὁποιοσδήποτε ἐξ ὧν ὕμῶν μὲ συνεργάτας τοιοῦτους! Φαντασθῆτε (καὶ μὴ προσέχετε, παρακαλῶ, πολὺ εἰς τὴν ἀναστάτωση τῶν χρονολογιῶν) — φαντασθῆτε τὸν Δημοσθένη γράφοντα τὸ κύριον ἄρθρον, ἐπίθεσιν πῦρ καὶ μένεα πνέουσιν κατὰ τοῦ Φιλίππου, φιλιππικὸν ἀληθῆ — παρακάτω μίαν ἀγόρευσιν τοῦ Περικλέους, ἀπηχοῦσαν ἐν Ὀλυμπίῳ μεγαλεῖῳ τοὺς πόθους καὶ τὰς συγκινήσεις ἐνὸς ὁλοκλήρου λαοῦ — ἓνα διάλογον τοῦ Πλάτωνος ἀναλύοντα ἐν τῶν θεμάτων τὰ ὁποῖα συνεζητήθησαν εἰς τὸ συμπόσιον τῆς προτεραίας — τὴν ἀνάλυσιν τοῦ τελευταίου δράματος τοῦ Σοφοκλέους ἢ τοῦ Εὐριπίδου — τὴν περιγραφὴν τῆς πομπῆς τῶν Παναθηναίων — ὅλα αὐτὰ ἐπιστραγιζόμενα ἀπὸ ἐπιφυλλίδα, τὴν ὁποίαν θὰ εἶχε γράψει ὁ Λουκιανός. Τί ἐφημερίς καὶ πῶς ὅλος ὁ κόσμος θὰ ἔσπευδεν εἰς τὰ γραφεῖα τῆς νὰ ἐγγραφῇ συνδρομητῆς, μὴ λησμονῶν ἴσως — ἂν καὶ θὰ ἐπρόκειτο περὶ ἑλληνικῆς ἐφημερίδος — καὶ νὰ προπληρώσῃ τὴν συνδρομὴν του!

Ἄλλ' οἱ λόγοι εἶνε πτερόεντες. Ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην ν' ἀπομνημονεύσῃ τὰς πράξεις του ἐπὶ ὕλης διαρκεστέρας ἢ τοῦ ἀέρος τοῦ φέροντος τοὺς λόγους του . . . Διὰ νὰ εὐρωμεν τὰ ἔχνη μονίμου ἐφημερίδος, ἐν τῇ ὁποίᾳ διαβλέπομεν οἶονε τὸ πρῶτον σπέρμα, τὸ ἄμορφον πρωτόπλασμα τῆς σημερινῆς ἐφημεριδογραφίας, ἀνάγκη νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν Ῥώμην. Ἐκεῖ εὐρίσκομεν τὰ περίφημα *acta diurna*, μικρὰς ἐφημερίδας ἐπὶ περιγραμνῆς γραφομένης καὶ τοιχοκολλημένης εἰς τὰς ὁδούς. Περὶ αὐτῶν ὁ Πλίνιος λέγει ὅτι «ὄχι σπανίως ψευδονται». Φαντασθῆτε! Ἀπὸ τὴν ἀθῶαν καὶ βρεφικὴν ἐκείνην ἡλικίαν ἀκόμη δὲν ἔλεγον τὴν ἀλήθειαν! Φαίνεται ὅτι ἰδιάζον προπατορικὸν ἀμάρτημα βαρύνει ἐπὶ τοῦ τύπου. Εἰς τὰς καθημερινὰς ταύτας τῶν ὁδῶν ἐφημερίδας ἀνεγράφοντο τὰ κυριώτερα γεγονότα τῆς ἡμέρας, πολλάκις ἐπεισόδια ἀσημαντα, φῆμαι ἀδέσποτοι, κακολογίαι, σπανιώτερον ὕβρεις, (κατὰ τοῦτο αἱ Ἀθηναὶ ἀπέχουν τῆς Ῥώμης) ἀστειολογίαι, ἀκριβῶς ὅ,τι ἀνοίγων τις καὶ φύλλον σημερινῆς ἐφημερίδος κινδυνεύει καὶ σχεδόν . . . εὐχεται ν' ἀπαντήσῃ.

Πάντα ταῦτα ὅμως ἦσαν ἀπόπειραι ἀτελεῖς πρὸς τὸ ἰδεῶδες, τὸ ὁποῖον μὲ τὸ μυστηριῶδες αὐτῆς ὁρμήφυτον, τὸ προηγούμενον τῶν μεγάλων ἀνακαλύψεων, διέβλεπεν ἤδη ἡ ἀνθρωπότης. Ἐχρειάσθη νὰ πνεύσῃ ἐπὶ τοῦ κόσμου ἡ αὔρα τῆς μεγαλοφυΐας

ἀνακαλύψεως τοῦ Γουτεμβέργιου διὰ νὰ λάβῃ ἡ ἐφημεριδογραφία τὸν ἀληθῆ αὐτῆς τύπον, νὰ ἐνσαρκωθῇ εἰς τὸν σημερινὸν αὐτῆς χαρακτήρα, νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὰ δεσμὰ καὶ νὰ βαδίσῃ ἐμπρός, ἐγκυμονοῦσα τὴν ἐπανάστασιν τῆς ὁποίας τὰ στοιχεῖα ἔφερεν ἐν αὐτῇ. Διὰ τῆς ἐφευρέσεως τῆς τυπογραφίας νέοι ὀρίζοντες, τί λέγω; νέος κόσμος ἠνοιχθῇ εἰς τὴν ἐφημερίδα καὶ τὴν ἐφημεριδογραφίαν.

Θέλετε νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν κόσμον αὐτόν; τὸν πολυποικίλον, τὸν δαιδαλώδη, τὸν λαβυρινθώδη; Ἄς μὴ ἀπασχοληθῶμεν ἀπὸ χρονολογικὰς λεπτομερείας. Ἄς μὴ παρακολουθήσωμεν τὴν ἐφημερίδα κατὰ τὴν βαθμιαίαν αὐτῆς ἐξέλιξιν. Ἄς μὴ ἐξετάσωμεν ποῦ ἐξεδόθη ἡ πρώτη ἐφημερίς, τῆς ὁποίας τὴν γέννησιν, ὡς τὴν τοῦ Ὀμήρου, διαμφοισθητοῦν διάφοροι χῶραι. Ἄς ἀφήσωμεν κατὰ μέρος τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως *ραξέττα*, τὴν ὁποίαν ἄλλοι μὲν θεωροῦν παραφθορὰν τῆς ἑβραϊκῆς λέξεως *יצראל* (ἥτις σημαίνει ἐκδοσιν), ἄλλοι δὲ ὑποκοριστικὸν τῆς ἰταλικῆς λέξεως *gazza*, ἥτις σημαίνει τὴν κίσσαν, τὸ ἀτελευτήτως φλύαρον ἐκεῖνο πτηνόν, τὸ δοθὲν ὡς σύμβολον εἰς τοὺς δημοσιογράφους, ὅπως ἡ σῶφρων καὶ σιγελὴ γλαυξ ἐδόθη σύμβολον εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, τὴν ἔρημον Ἀκαδημίαν καὶ μερικοὺς ἀφῶνους καθηγητὰς τοῦ Πανεπιστημίου. Ἄς μὴ ἐνδιατρίψωμεν, ἐὰν θέλετε, οὔτε εἰς τὰ πρῶτα ψελλίσματα τοῦ τύπου καὶ ἄς παρέλθωμεν ἀπλῶς μετὰ σεβασμοῦ πρὸ τοῦ πατριάρχου τῆς δημοσιογραφίας, τοῦ Γάλλου Θεοφράστου Ρενωδῶ, τοῦ ὁποίου ὁ ἀνδριὰς θὰ στολίσῃ προσεχῶς μίαν πλατεῖαν τῶν Παρισίων. Πάντα τὰ περὶ αὐτῶν ἡμπορεῖτε νὰ εὐρετε φυλλομετρούντες τὸ τυχόν ἐγκυκλοπαιδικὸν λεξικὸν ἢ τὴν πρώτην περὶ ἐφημερίδος μονογραφίαν, ἥτις θὰ πῶσιν εἰς χεῖράς σας. Ἡ κυρία Σεβινιὲ ἔγραφε πρὸς τὴν κόρην τῆς: «Γράφε μοι μὲ τὴν καρδίαν σου — καὶ ὄχι μὲ τὴν βιβλιοθήκην σου». Ἡ συμβουλὴ αὕτη πρέπει νὰ εἶνε ὁ ὑπογραμμὸς τῶν ὁμιλούντων δημοσίᾳ. «Οὐμιλεῖτε μὲ τὸ πνεῦμα σας — πολὺ ἢ ὀλίγον ἀδιάφορον — καὶ ὄχι μὲ τὰ λεξικά σας» . . . Ἄν δ' ὅ,τι ἀκούετε αὐτὴν τὴν στιγμὴν εἶνε ἥκιστα ἐπαγωγόν, ἢ εὐθύνῃ βεβαίως δὲν ἀνήκει εἰς τὴν συνταγὴν τῆς κυρίας Σεβινιέ.

Ἐπείγομαι νὰ φθάσω εἰς τὴν σύγχρονον, τὴν σημερινὴν ἐφημερίδα, τὴν «μεγάλην αὐτὴν ἀδυναμίαν», ὅπως τὴν ὠνόμασεν ὁ Αἰμίλιος Γοραρδίνος. Σπεύδω νὰ σᾶς ἐπιδείξω τὸ βρέφος ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τὰ σπάργανά του, βαῖνον πρὸς τὴν θαλερὰν ἀκμὴν, ἀνδρούμενον. Θέλω ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερα νὰ κάμω ἐνώπιόν σας τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ κολοσσοῦ, τοῦ ὁποίου τὸν ἐσωτερικὸν μηχανισμόν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἐνέργειαν θέλω προσπαθῆσαι ν' ἀναλύσω ἐνώπιόν σας.

Φίλε ἀναγνώστα . . . Ἀφυπνίσθης τὴν πρωίαν καὶ τὸ πρῶτον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐζήτησες εἶνε ἡ ἐφημερίς. Ὑγρὸν ἀκόμη τὸ φύλλον τῆς, ἀποπνέον τὴν ἰδιάζουσαν ἐκείνην ὁσμὴν τῆς τυπογραφικῆς μελάνης, τὸ ἠνοιξες. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἀναζητοῦν ἐν πρώτοις τὰ τηλεγραφήματα. Δὲν εἶνε πολλὰ εἰς τὰ ἑλληνικὰ φύλλα. Ἡ μεγαλειτέρα δύναμις τοῦ νεω-

τέρου τύπου, τὰ νεῦρα αὐτοῦ, ἀντιπροσωπεύονται, ἐν ἀσθενεστάτῃ ἀναλογίᾳ, εἰς τὴν καθ' ἡμέρας ἐφημεριδογραφίαν. — Οἱ Ἕλληνες δημοσιογράφοι, μιμούμενοι μερικοὺς ξενοδόχους, ἰδιαίτερος γνωστὸς μεταξὺ τῆς κοινωνίας τῶν φοιτητικῶν στομάχων, ἐζήτησαν νὰ ἐκλύσουν τὴν πελατεῖαν καὶ κατόπιν νὰ τὴν αὐξήσουν διὰ τῆς ἀφθονίας καὶ τοῦ μεγέθους τῶν μερίδων μᾶλλον ἢ διὰ τοῦ ἐκλεκτοῦ αὐτῶν. Οὕτως ἔχομεν μεγάλας, παραπολὺ μεγάλας ἐφημερίδας, ἐξισουμένας αἵφνης κατὰ τὸ σχῆμα πρὸς τὸν γαλλικὸν *Χρόνον* ἢ τὸ *Φιγαρώ*, περιεχούσας σχεδὸν περισσοτέραν ὕλην ἀπὸ τὸν *Νέον Ἐλευθέρου Τύπον* τῆς Βιέννης ἢ τὴν *Ἐθνικὴν Ἐφημερίδα* τοῦ Βερολίνου, ἀλλὰ δὲν ἔχομεν τύπον τοῦ ἐνδιαφέροντος τὸ ὁποῖον παρέχουν αἱ ἐφημερίδες αὗται. Ποῦ ἡ ἀφθονία καὶ ἡ σπουδαιότης τῶν εἰδήσεων ἐκεῖνων; Ποῦ ἡ ποικιλία καὶ ἡ γλαφυρότης τῶν ἄρθρων τῶν; Ποῦ ὁ φιλολογικὸς χαρακτήρ τῶν; Μετὰ τινα ἔτη, ὅταν ὁ δημοσιογραφικὸς ὄργασμός, ὁ ἀναπτύχθεις κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν ἐν Ἑλλάδι, θὰ διοχετευθῇ προσηκόντως, ὅτε ὁ ἐκ τῆς προώρου ἀναπτύξεως γεννηθεὶς πυρετός θὰ ὑποχωρήσῃ εἰς φυσιολογικωτέραν κατάστασιν, εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ ἔχωμεν ἐφημερίδας, μικροτέρας μὲν κατὰ τὸ σχῆμα, περιεχούσας ὅμως περισσότερα τηλεγραφήματα καὶ ὀλιγωτέρας προσωπικὰς προσβολάς. Ὁ ἡλεκτρισμός, ὅστις χρησιμοποιεῖται τώρα μεταξὺ ἄλλων καὶ εἰς τὴν ἐξυγίανσιν τῶν πόλεων, θὰ καθορίσῃ καὶ τὴν ἀτμοσφαῖραν τῶν ἐφημερίδων... Ἀλλ' ἡ παρέκθασις (εἰς τὴν ὁποίαν ἄς μὴ κάμῃ, παρακαλῶ, κανεὶς τὴν σκληρὰν ἀδικίαν ν' ἀποδώσῃ χαρακτῆρα ὑπαινιγμοῦ διότι ἔχει καὶ χαρακτῆρα ταπεινῆς προσωπικῆς ἐξομολογήσεως), μᾶς ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὸν ἀναγνώστην μας.

Ἐρριψε λοιπὸν αὐτός ἐν βλέμμα ἐπὶ τῶν τηλεγραφημάτων. Ἐμαθε τὰ σπουδαιότερα τῶν ἐξωτερικῶν νέων. Γνωρίζει τί καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν μέχρ' ἢ νυκτὸς συνέβη ἐξαιρετικῶς σπουδαῖον εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἀνετράπη ἡ μοναρχία ἐν Βρασιλῇ. Ὁ Βίσμαρκ ἐδήλωσεν εἰς τὸν δεῖνα δημοσιογράφον τοῦτο. Ὁ Γλάδστον ἐξεφώνησε χθὲς λαμπρὸν λόγον ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων. Ἀπέθανεν ὁ δεῖνα ἐπίσημος ἀνὴρ. Πόσαι ἡμέραι, ἐβδομάδες, μῆνες θὰ παρήρχοντο διὰ νὰ μάθῃ τὰ γεγονότα ταῦτα, ἂν δὲν ὑπῆρχε τὸ εὖωνον ἐκεῖνο τεμάχιον τοῦ χάρτου!... Παρακάτω ἀρχίζουν αἱ ἐσωτερικαὶ εἰδήσεις. Ἡ συζήτησις τῆς Βουλῆς. Τὰ πρακτικὰ τῆς ἐπισήμου δίκης. Ἡ ἀνάλυσις τοῦ νέου ἔργου, τοῦ παρασταθέντος εἰς τὸ θέατρον. Τὰ νέα τῶν ἐπαρχιῶν. Τὰ διάφορα τῶν Ἀθηνῶν... Καὶ ἔπειτα ἡ κοινωνικὴ κίνησις. Ποῖος ὑπανδρεύθη, ποῖος ἀπέθανε, ποῖος ἤλθε, ποῖος ἔφυγε. Μικρὰ καὶ περιωρισμένη κοινωνία ἐνδιαφερόμεθα ὁ εἰς περὶ τοῦ ἄλλου, ὅπως οἱ ἔνοικοι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκίας, ὅπως τὰ μέλη μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Μία ἀθηναϊκὴ ἐφημερίς εἶνε τὸ προσφιλέστερον ἀνάγνωσμα τῶν ἀθηναϊκῶν οἰκογενειῶν, διότι καταγράφει μετ' εὐσυνειδησίας ἀμειλικτοῦ χρονογράφου πᾶν ὅ,τι μέγα ἢ μικρὸν συμβαίνει ἐν τῇ κοινωνικῇ σφαίρᾳ...

Ὅλας τὰς συνομιλίας, ὅλας τὰς συζητήσεις, ὅλας

τὰς ἐριδας, ὅ,τι δίδει τροφὴν εἰς τὸν καθημερινὸν βίον καὶ ποικίλλει τὴν ἀφόρητον μονοτονίαν του, εἰς τὴν ἐφημεριδογραφίαν τὸ ὀφείλομεν. Ἀν δὲν ὑπῆρχεν αὕτη διὰ νὰ ἀνανεώνῃ τὰς συνδιαλέξεις, ὁ κόσμος θὰ ἀπέθνησκεν ἐκ μαρασμοῦ καὶ πλήξεως...

Λάβετε εἰς χεῖρας μίαν ξένην ἐφημερίδα, ἐκ τῶν γνωστῶν. Ἐν τετράγωνον χάρτου, ὅχι μεγαλείτερον ἀπὸ ἓν χειρόμακτρον εἶνε ὁ πολῦτιμος τοῦ ἀνθρώπου σύντροφος, — πληροφορῶν, διδάσκων, τέρπων, ἀναπτύσσων αὐτόν· μεγάλα πολιτικὰ γεγονότα, θεομηνία ἢ δυστυχήματα, ἑορταὶ μεγάλαι, ἐπιστημονικαὶ ἀνακαλύψεις, καλλιτεχνικαὶ πρόοδοι, ἱστορίαι καὶ παραμύθια, ἀναμῖξ ἐυχάριστα καὶ δυσάρεστα, τερπνὰ καὶ περίεργα, ἱλαρὰ καὶ θλιβερά συναντῶνται εἰς τὰς στήλας αὐτῆς. Ἡ ζωὴ ἐκατονταπλασιάζεται. Ὁ σφυγμὸς πάλαι μυριάκις ταχύτερον. Ὁ ἄνθρωπος, ὁ καθηλωμένος ἐπὶ ἐνὸς σημείου τῆς γῆς, ζῇ τὴν ζωὴν ὅλης τῆς γῆς. Ἐνθυμούμαι τὸ ὠραῖον ἐκεῖνο πανθεῖστικόν ποίημα, τὸ ὁποῖον διὰ νὰ δώσῃ σαφεῖ ἰδέαν τοῦ παγκοσμίου χαρακτῆρος τοῦ ποιητοῦ φαντάζεται αὐτὸν ὀλίγον κατ' ὀλίγον μετουσιούμενον ἐν τῷ σύμπαντι καὶ ζῶντα διὰ τῆς ζωῆς αὐτοῦ... Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς εἶνε ἡ ἐπιδερμὶς του, οἱ ἀστέρες οἱ ὀφθαλμοὶ δι' ὧν βλέπει, ἡ ἀτμοσφαῖρα οἱ πνεύμονες διὰ τῶν ὁποίων ἀναπνέει. Ἐκαστος ἀναγνώστης ἐφημερίδος δὲν ὁμοιάζει ὀλίγον πρὸς τὸν ἥρωα τοῦ ποίηματος τούτου, ἀναπνέων, αἰσθανόμενος, συγκινούμενος, τερπόμενος, πάσχων διὰ τῶν γιγαντιαίων ὀργάνων, τὰ ὁποῖα θὰ ἡδυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὡς συνθετοποιοῦντα ὅλην τὴν δρᾶσιν τῆς ὑψηλίου — καὶ τὰ ὁποῖα εἶνε ὁ τύπος;

Καὶ ἡ ἐφημερίς αὕτη, τὴν ὁποίαν λαμβάνετε εἰς χεῖρας, ἡ παρέχουσα εἰς ὑμᾶς ὅλας αὐτὰς τὰς συγκινήσεις καὶ τὰς ἀπολαύσεις, τί στοιχίζει; 5, 10, 15, 25 λεπτὰ τὸ πολὺ. Δὲν πληρώνετε οὔτε τὸν χάρτην, οὔτε τὴν μελάνην τῆς. Μετὰ τινα ἔτη θὰ ἔχετε τὴν ἐφημερίδα τὴν παρεχομένην ἐντελῶς δωρεάν. Γάλλος δημοσιογράφος πρὸ πολλοῦ εἶχε φθάσει εἰς τὸ σημεῖον νὰ ἰδρῶσῃ τὴν ἐφημερίδα αὐτήν, ἥτις δωρεάν, ὅπως εἶπα, διανεμομένη θὰ ἐκάλυπτε τὰς δαπάνας τῆς ἀπὸ τὰ ἔσοδα τῶν δημοσιεύσεων. Νομίζω, ὅτι δὲν τὸ ἐκατέρωθον, διότι τοῦ ἔλειψεν ἓν μικρὸν ποσὸν χρημάτων, 2 ἢ 3.000.000 φράγκων.

Ἀλλ' ἐσκέφθητε ποτὲ τί ἐχρεώσθη διὰ τὸν κατάρτισμόν τοῦ μικροῦ αὐτοῦ τεμαχίου τοῦ χάρτου; Τί συσώρευσις κεφαλαίων χρηματικῶν, πνευματικῶν δυνάμεων, ὑπομονῆς, ἐπιμονῆς, ἐρευρητικότητος; Ἡκούσατε νὰ γίνεταί λόγος περὶ τῶν ἀγγλικῶν ἐφημερίδων, ἰδίως περὶ τοῦ *Τάιμς*, τοῦ ὁποίου ἡ δύναμις προϋπελογίσθη λίαν ὀρθῶς, πρὸς τὴν ἰσχύϊν μιᾶς κυβερνήσεως. Γνωρίζετε τί ἀντιπροσωπεύει ὁ κολοσσὸς οὗτος; Ἐχει προϋπολογισμόν δαπανῶν ἴσον πρὸς τὰς δαπάνας μεγαλοπόλεων τινῶν!

Καὶ ἐν Ἀμερικῇ ὁ *Κήρυξ* τῆς *Νέας Υόρκης* ὁ ἰδρυθεὶς μὲ κεφάλαιον 1000 φράγκων; Εἰξεύρετε ὁποῖα ἐπιχειρήσεις εἶνε; Ἐχει ἀκριβῶς τὸν προϋπολογισμόν τῆς Ἑλλάδος, — χωρὶς τὰ ἐλλείμματά του.

Καὶ ἐν Γαλλίᾳ ὁ **Φιγαρώ**; Ἐὰν εὐρίσκετο ἀγοραστής, οἱ σημερινοὶ ἰδιοκτῆταιί του δὲν θὰ τὸν παρεχώρουν διὰ ποσὸν κατώτερον τῶν 30 ἑκατομμυρίων φράγκων.

Καὶ ἡ περίφημος **Μικρὰ Ἐφημερίς**, ἡ ἐκδιδομένη εἰς 1,200,000 ἀντιτύπων; Ἐσοδεύει ἐτησίως κατὰ μέσον ὄρον 12—15 ἑκατομμύρια φράγκων.

Ἀνελογίσθητε δ' ἐκτὸς τῶν ὕλικῶν κεφαλαίων, ποῖον ἄθροισμα ἀνακαλύψεων, ἐφευρέσεων, προσδῶν ἐχρησίμευσεν πρὸς παρασκευὴν τοῦ φύλλου τούτου τοῦ ἐντύπου χάρτου, τοῦ ὀνομαζομένου **ἐφημερίς**; Μηχανικὴ, ἀτμός, φωταερίον, χημεία, ἡλεκτρισμός, ἡλεκτροχημεία, γαλβανοπλαστική, φωτογραφία, ἡλεκτρικὸν φῶς, χρωμολιθογραφία, ὅ,τι τὸ δαιμόνιον τῆς ἀνθρωπότητος, ἀπὸ τοῦ Γουτεμβέργιου μέχρι τοῦ Ἐδισσῶνος, ἐπενόησαν, ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν. Ὅστις ἔχει μίαν ἰδέαν νὰ ἐκθέσῃ, μίαν γνώμην νὰ εἴπῃ, μίαν ἀνακάλυψιν νὰ γνωστοποιήσῃ, ὅστις θέλει νὰ συγκινήσῃ τὴν κοινὴν γνώμην, νὰ πολεμήσῃ μίαν κυβέρνησιν, νὰ καταρρίψῃ ἓν σύστημα, θὰ καταφύγῃ εἰς αὐτόν, εἰς αὐτόν τὸν κραταῖον δυνάστην, τὸν ἄνευ στέμματος ἡγεμόνα, τὴν Α. Μεγαλειότητα τὸν τύπον, ὅστις εἶνε συγχρόνως ὁ ταπεινότερος θεράπων σου, ὦ δημόσιον!

«Διὰ σέ (λέγει ὁ Εὐγένιος Dubief) διὰ σέ, κοινὸν ἀδηφάγον, οἱ καινοθῆραι διασκελίζουν τὰς ὁδοὺς μὲ τὴν μολυβδίδα ἀνὰ χεῖρας, κωδωνίζουν εἰς ὅλας τὰς θύρας, ἐπισκέπτονται γνωστούς καὶ ἀγνώστους, ἐπισήμους καὶ ἀνεπισήμους, μεταβάλλουν τὴν ἀκριτομυθίαν εἰς προτέρημα. Διὰ σέ, ἄλλοι οὐχ ἦπτον περίεργοι καὶ θαρραλεώτεροι, διατρέχουν τὴν γῆν κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν, ἀκολουθοῦν τοὺς ἐν πολέμῳ στρατούς, ἀνακαλύπτουν τὰς πηγὰς τοῦ Νείλου, ἐκτίθενται εἰς τὴν χολέραν ἢ τὴν πανώλην. Διὰ σέ θερμαίνονται οἱ λέβητες τῶν ἀτμαμαζῶν, διὰ σέ τὰ τηλεγραφικὰ σύρματα δονοῦνται ὡς ὑπὸ πυρετοῦ, οἱ στενογράφοι μυριζοῦν τὸν χάρτην μὲ ἱερογλυφικὰ σημεῖα, καὶ τὰ τηλέφωνα συνδέουν τὴν μίαν πόλιν πρὸς τὴν ἄλλην!»

Πράγματι! Τὸ παρελθὸν ἔτος ἔγινε μάχη εἰς τὴν **Δαχομαΐνην**. Οἱ **Τάιμς** εἶχον τηλεγραφικὴν τὴν περιγραφὴν αὐτῆς. Δαπάνη τοῦ τηλεγραφήματος 35,000 φράγκα. Μία ὁλόκληρος περιουσία! Καὶ ἂν θέλετε, ὑπολογίσατε τί δαπανοῦν καθ' ἑκάστην μόνον διὰ τηλεγραφήματα πᾶσαι αἱ ἐφημερίδες, αἱ ἐκδιδόμεναι ἐπὶ τῆς γῆς, τί ρίπτουν εἰς τὸ χαῖνον στόμα τοῦ ἀχορτάστου Μινωταύρου, τοῦ καλουμένου **ρεπορτάζ**.

[Ἔπεται τὸ τέλος]

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ



ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ

Τὸ χάσμα π' ἀνοίξε ὁ σεισμός εὐθὺς ἐγίνομαι' ἄνθη.
Σωλομός.

Ἐνῶ τ' ὠραῖο νησί του ἄγρια, μεγάλην
Δύναμιν ὀλέθρου ἀπὸ βαθυὰ ταράζει,
Σηκώνει ὁ Ποιητὴς τ' ἄσπρο κεφάλι,
Καὶ κλαίει, καὶ κλαίει, καὶ θλιβερὰ φωνάζει.

Ἀλλὰ πῶς ξάφνου, ἐκεῖ ποῦ τόσα κάλλη
Καὶ πλούτια τόσα ἔρμιν φθορὰ σκεπάζει,
Πῶς λιγοστεύει τοῦ καύμοῦ του ἡ ζάλη;
Τῆς κλάψας του ἡ πηγὴ πῶς ξάφνου ἀλλάζει;

Ξανοίγει π' ἄνθια ἐλενημοσύνης βγάνει
Κάθε ψυχί, κ' ἡ εὐγνώμονη καρδιά του
Τὰ πᾶει ψηλὰ καὶ πλέκει ὠραῖο στεφάνι.

Χορὸς ἀγγέλων τρέχει ὁλόγυρά του,
Καί, λέοντας χαῖρε, ὅμοιο τραγοῦδι πιάνει
Μ' ἐκεῖνα ποῦχε ὁ Θεὸς φέρῃ ἐδῶ κάτω.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

Η ΕΝ ΡΩΜΗ, ΜΕΛΕΤΩΜΕΝΗ ΕΝΩΣΙΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ'

Γ'.

Ἡ ὑπὸ τὸν πάπαν ὑποταγὴ θὰ διέδοθη τοὺς παρ' ἡμῶν χριστιανισμὸν καὶ θὰ ἐβλάπτε τοὺς ὀρθόδοξους λαοὺς πολιτικῶς, ἔθνικῶς καὶ κοινωνικῶς.

Ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ εἶδομεν τὸν πρῶτον λόγον, δι' ὃν οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ ἀποκρούουσι τὴν ὑποταγὴν ὑπὸ τὸν πάπαν, δηλ. τὸ ὅτι ἡ ἀξίωσις αὕτη τῶν παπῶν νὰ ἦναι ἀπόλυτοι ἄρχοντες πάσης τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἀδικαιολόγητος, ἀθάσιμος, αὐθαίρετος, δὲν εἶναι ἀποστολικὴ διατάξις ἀλλὰ ἀλαζονικὴ ἀξίωσις, διότι τὰ πράγματα ἀποδεικνύουσιν, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι Ῥώμης ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἤγειραν ἐξ οἴσεως τοιαύτας δεσποτικὰς ἀπαιτήσεις, αἵτινες ἐπεβλήθησαν μὲν ἕνεκα διαφόρων λόγων εἰς τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς τῆς δύσεως, ἀπεκρούσθησαν ὅμως πάντοτε ὑπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν. Ἐν τῷ παρόντι τρίτῳ καὶ τελευταίῳ ἄρθρῳ θὰ ἐξετάσωμεν τοὺς ἐπιλοίπους λόγους, δι' οὓς οἱ ὀρθόδοξοι ἀποκρούουσιν τὴν ὑπὸ τὸν παπισμὸν ὑποταγὴν, εἶναι δὲ οὗτοι καθ' ἡμέας οἱ ἐξῆς: Δὲν θέλομεν τὴν ὑπὸ τὸν πάπαν ὑποταγὴν, διότι αὕτη θὰ διέστρεφε τὸν παρ' ἡμῶν καθαρόν διασωζόμενον ἀρχέγονον χριστιανισμόν καὶ θὰ εἰσῆγε τὴν διαφθοράν καὶ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ εἰς τὰ δόγματα αὐτῆς, καὶ εἰς τὴν λατρείαν αὐτῆς, συγχρόνως δὲ θὰ ἐβλάπτεν αὕτη τοὺς ἀνατολικούς λαοὺς καὶ πολιτικῶς καὶ ἔθνι-